

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

5 septembrie 2024*

„Trimitere preliminară – Cooperarea judiciară în materie civilă – Legea aplicabilă obligațiilor necontractuale – Regulamentul (CE) nr. 864/2007 – Articolul 16 – Dispoziții imperative derogatorii – Accident rutier – Drepturi la despăgubire recunoscute membrilor de familie ai defunctului – Principiul echității în vederea reparării prejudiciului moral suferit – Criterii de apreciere”

În cauza C-86/23,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Varhoven kasatsionen sad (Curtea Supremă de Casație, Bulgaria), prin decizia din 7 februarie 2023, primită de Curte la 15 februarie 2023, în procedura

E.N.I.,

Y.K.I.

împotriva

HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung AG,

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul C. Lycourgos, președinte de cameră, doamna O. Spineanu-Matei (raportoare), domnii J.-C. Bonichot, S. Rodin și doamna L. S. Rossi, judecători,

avocat general: domnul M. Szpunar,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung AG, de G. I. Ilieva și L. I. Todev, advokati;
- pentru guvernul ceh, de A. Edelmannová, M. Smolek și J. Vlácil, în calitate de agenți;
- pentru guvernul german, de J. Möller, P. Busche și M. Hellmann, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: bulgara.

– pentru Comisia Europeană, de C. Georgieva și W. Wils, în calitate de agenți,
după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 14 martie 2024,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 16 din Regulamentul (CE) nr. 864/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 iulie 2007 privind legea aplicabilă obligațiilor necontractuale („Roma II”) (JO 2007, L 199, p. 40).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între E.N.I. și Y.K.I., cetățeni bulgari, pe de o parte, și HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung AG (denumită în continuare „HUK-COBURG”), pe de altă parte, în legătură cu plata de către aceasta din urmă, în temeiul răspunderii civile obligatorii pentru pagubele produse de autovehicule, a unei despăgubiri pentru prejudiciul moral suferit de cei dintâi ca urmare a decesului fiicei lor într-un accident rutier produs în Germania.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Regulamentul Roma II

- 3 Potrivit considerentelor (6), (7), (14), (16) și (32) ale Regulamentului Roma II:
 - „(6) Pentru buna funcționare a pieței interne este necesar ca normele statelor membre care reglementează conflictul de legi să desemneze aceeași lege națională, indiferent de țara căreia îi aparține instanța în fața căreia a fost depusă acțiunea, în scopul îmbunătățirii previzibilității rezultatului litigiilor, a certitudinii privind dreptul aplicabil și a liberei circulații a hotărârilor.
 - (7) Domeniul de aplicare material și dispozițiile prezentului regulament ar trebui să fie conforme cu Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială [(JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74)] [...] și instrumentele privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale.
- [...]
- (14) Cerința de a asigura securitatea juridică și necesitatea de a face dreptate în cazuri individuale reprezintă elemente esențiale ale unui spațiu de justiție. Prezentul regulament prevede punctele de legătură considerate a fi cele mai potrivite pentru a atinge aceste obiective. Prin urmare, prezentul regulament prevede o normă generală, dar și norme speciale, iar în anumite cazuri o «clauză derogatorie» care permite o excepție de la aceste norme atunci când este clar din toate circumstanțele cazului că fapta ilicită are în mod

evident o legătură mai puternică cu o altă țară. Acest set de norme creează astfel un cadru flexibil al normelor privind conflictul de legi. De asemenea, acesta permite instanței sesizate să trateze fiecare cauză în parte în mod corespunzător.

[...]

- (16) Normele uniforme ar trebui să sporească previzibilitatea hotărârilor judecătorești și ar asigura un echilibru rezonabil între interesele persoanei a cărei răspundere este invocată și cele ale persoanei care a suferit un prejudiciu. O legătură cu țara în care s-a produs prejudiciul direct (*lex loci damni*) creează un echilibru acceptabil între interesele persoanei a cărei răspundere este invocată și cele ale persoanei care a suferit prejudiciul și reflectă în același timp abordarea modernă asupra răspunderii civile și dezvoltarea sistemelor de răspundere obiectivă.

[...]

- (32) Considerațiile de interes public justifică acordarea posibilității instanțelor statelor membre de a aplica, în situații excepționale, anumite excepții justificate de rațiuni de ordine publică și de anumite dispoziții imperative derogatorii. În special, aplicarea unei prevederi a legii desemnate de prezentul regulament, care ar avea efectul de a acorda daune interese noncompensatorii excesive cu caracter exemplificativ sau punitiv, poate fi considerată ca fiind contrară ordinii publice a instanței competente, în funcție de circumstanțele cazului și de ordinea juridică a statului membru în care este sesizată instanța.”

- 4 Articolul 4 alineatul (1) din acest regulament prevede:

„Cu excepția dispozițiilor contrare din cadrul prezentului regulament, legea aplicabilă obligațiilor necontractuale care decurg dintr-o faptă ilicită este legea țării în care s-a produs prejudiciul, indiferent în ce țară are loc faptul cauzator de prejudicii și indiferent de țara sau țările în care se manifestă efectele indirecte ale respectivului fapt.”

- 5 Articolul 15 litera (c) din regulamentul menționat prevede:

„Legea aplicabilă obligațiilor necontractuale în temeiul prezentului regulament reglementează în special:

[...]

- (c) existența, natura și evaluarea prejudiciului invocat sau a despăgubirilor solicitate;

[...]”

- 6 Potrivit articolului 16 din același regulament, intitulat „Dispoziții imperative derogatorii”:

„Nicio dispoziție din prezentul regulament nu restrânge aplicarea normelor imperative din legea instanței competente, indiferent de legea aplicabilă celorlalte obligații necontractuale.”

Regulamentul Roma I

- 7 Articolul 9, intitulat „Norme de aplicare imediată”, din Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I) (JO 2008, L 177, p. 6) prevede la alineatele (1) și (2):

„(1) Normele de aplicare imediată sunt norme a căror respectare este privită drept esențială de către o anumită țară pentru salvagardarea intereselor sale publice, precum organizarea politică, socială sau economică, în asemenea măsură încât aceste norme sunt aplicabile oricărei situații care intră în domeniul lor de aplicare, indiferent de legea aplicabilă contractului în temeiul prezentului regulament.

(2) Prezentul regulament nu restrânge aplicarea normelor de aplicare imediată din legea instanței sesizate.”

Dreptul bulgar

- 8 Răspunderea delictuală în dreptul bulgar este reglementată de dispozițiile articolelor 45-54 din zakon za zadalzhniyata i dogovorite (Legea contractelor și obligațiilor, DV nr. 275 din 22 noiembrie 1950), în versiunea aplicabilă litigiului principal (denumită în continuare „ZZD”).

- 9 Articolul 45 din ZZD prevede:

„(1) Orice persoană are obligația de a repara prejudiciile cauzate altei persoane.

(2) În toate cazurile de fapte delictuale, culpa este prezumată până la proba contrară.”

- 10 Articolul 52 din ZZD prevede:

„Instanța stabilește în echitate despăgubirea pentru prejudiciul moral.”

Dreptul german

BGB

- 11 Sub titlul „Prejudiciul moral”, articolul 253 din Bürgerliches Gesetzbuch (Codul civil), în versiunea aplicabilă litigiului principal (denumit în continuare „BGB”), este redactat după cum urmează:

„(1) Nu este posibil să se solicite o reparație în bani pentru o daună nepatrimonială decât în cazurile prevăzute de lege.

(2) În cazul în care trebuie plătite daune interese pentru o vătămare corporală ori pentru o atingere adusă sănătății, libertății sau autodeterminării sexuale, se poate solicita și o reparație echitabilă în bani pentru dauna nepatrimonială.”

- 12 Articolul 823 din BGB, intitulat „Obligația de reparare a prejudiciului”, prevede la alineatul (1):

„Cel care, cu intenție sau din culpă, aduce atingere în mod ilicit vieții, corpului, sănătății, libertății, proprietății sau oricărui alt drept al altuia este obligat să repare prejudiciul care rezultă din aceasta.”

Legea privind circulația rutieră

- 13 Articolul 7 din Straßenverkehrsgesetz (Legea privind circulația rutieră), în versiunea aplicabilă litigiului principal, intitulat „Răspunderea deținătorului vehiculului, utilizarea autovehiculului fără știrea și fără acordul deținătorului”, prevede la alineatul (1):

„În cazul în care, cu ocazia utilizării unui autovehicul, o persoană este ucisă, suferă o vătămare corporală ori o atingere adusă sănătății sale sau un bun este deteriorat, deținătorul este obligat să repare prejudiciul suferit de partea vătămată.”

- 14 Articolul 11 din Legea privind circulația rutieră, în versiunea aplicabilă litigiului principal, este intitulat „Întinderea obligației de reparare în caz de prejudiciu corporal”. Acest articol prevede:

„În cazul unei vătămări corporale sau al unei atingeri aduse sănătății, despăgubirea va trebui să acopere cheltuielile efectuate de victimă în vederea recuperării sănătății și prejudiciul pecuniar suferit de aceasta ca urmare a incapacității temporare sau permanente ori a diminuării capacității de câștig ori a creșterii temporare sau permanente a nevoilor care rezultă din vătămarea corporală sau din atingerea adusă sănătății. De asemenea, se pot solicita despăgubiri pecuniare echitabile pentru prejudiciile morale.”

Legea privind contractul de asigurare

- 15 Intitulat „Dreptul la acțiune directă”, articolul 115 din Gesetz über den Versicherungsvertrag (Legea privind contractul de asigurare) din 23 noiembrie 2007 (BGBl. 2007 I, p. 2631), în versiunea aplicabilă litigiului principal, prevede la alineatul (1):

„Terțul își poate valorifica dreptul la despăgubire și împotriva asigurătorului,

1. în cazul asigurării de răspundere civilă care are ca obiect executarea unei obligații de asigurare ce rezultă din Legea privind asigurarea obligatorie [...]

[...]

Dreptul la acțiune directă decurge din obligația asigurătorului care rezultă din raportul de asigurare și, în lipsa unei obligații, din articolul 117 alineatele (1)-(4). Asigurătorul trebuie să plătească despăgubirea în bani. Asigurătorul și asiguratul care are obligația de a repara prejudiciul răspund în solidar.”

Litigiul principal și întrebarea preliminară

- 16 La 27 iulie 2014, fiica lui E.N.I. și a lui Y.K.I., reclamantii din litigiul principal, a decedat într-un accident rutier produs în Germania. Autorul accidentului era asigurat în temeiul răspunderii civile obligatorii la HUK-COBURG, o societate de asigurări cu sediul în Germania.

- 17 La 25 iulie 2017, reclamantii din litigiul principal au introdus o acțiune împotriva HUK-COBURG la Sofiyski gradski sad (Tribunalul Orașului Sofia, Bulgaria) pentru plata a 250 000 de leve bulgărești (BGN) (aproximativ 125 000 de euro) pentru fiecare dintre ei, cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral suferit din cauza decesului fiicei lor.

- 18 La 27 septembrie 2017, HUK-COBURG a plătit fiecăruia dintre părinți suma de 2 500 de euro cu titlu de reparare a prejudiciului cauzat prin acest deces.
- 19 Prin hotărârea din 23 decembrie 2019, Sofiyski gradski sad (Tribunalul Orașului Sofia) a admis în parte cererea reclamanților din litigiul principal, acordând fiecăruia dintre aceștia o despăgubire în cuantum de 100 000 BGN (aproximativ 50 000 de euro), din care a fost dedusă suma de aproximativ 2 500 de euro plătită de asigurător.
- 20 Această hotărâre a fost reformată de Apelativen sad – Sofia (Curtea de Apel din Sofia, Bulgaria). Aceasta a respins acțiunea reclamanților din litigiul principal în totalitate, considerând că aceștia nu au demonstrat că durerea și suferințele morale suportate au cauzat un prejudiciu patologic, ceea ce, în temeiul dreptului german aplicabil în conformitate cu articolul 4 alineatul (1) din Regulamentul Roma II, ar constitui o condiție prealabilă pentru repararea unui prejudiciu moral. Această instanță a respins argumentația lor potrivit căreia, în temeiul articolului 16 din Regulamentul Roma II, nu s-ar aplica legea germană, ci legea instanței competente, și anume articolul 52 din ZZD. Potrivit instanței menționate, sumele deja plătite de HUK-COBURG nu constituie o recunoaștere din partea asigurătorului a temeiniciei pretențiilor reclamanților din litigiul principal și corespund „despăgubirii reduse” pentru prejudiciu moral prevăzute la articolul 253 alineatul (2) din BGB.
- 21 Reclamanții din litigiul principal au formulat recurs împotriva acestei hotărâri la Varhoven kasatsionen sad (Curtea Supremă de Casație, Bulgaria), care este instanța de trimitere.
- 22 Această instanță observă, mai întâi, că reglementarea germană care ar fi aplicabilă în prezenta cauză în temeiul articolului 4 din Regulamentul Roma II este identică cu cea în discuție în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 15 decembrie 2022, HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung (C-577/21, EU:C:2022:992), care privea același accident rutier precum cel în discuție în prezenta cauză.
- 23 În continuare, instanța menționată arată că, în această hotărâre, Curtea a considerat că această reglementare germană intra sub incidența dreptului național material al răspunderii civile la care face trimitere Directiva 2009/103/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 septembrie 2009 privind asigurarea de răspundere civilă auto și controlul obligației de asigurare a acestei răspunderi (JO 2009, L 263, p. 11). Reglementarea germană menționată ar prevedea un criteriu obiectiv care permite identificarea prejudiciului moral care poate face obiectul unei despăgubiri a unui membru al familiei apropiate a victimei unui accident rutier. Curtea ar fi statuat că Directiva 2009/103 nu se opunea unei reglementări naționale care stabilește criteriul obligatoriu pentru determinarea prejudiciilor morale ce pot fi reparate.
- 24 În sfârșit, instanța de trimitere precizează că, contrar aceleiași reglementări germane, care ar subordona dreptul la repararea prejudiciului moral îndeplinirii a trei condiții, și anume ca victima să fi suferit o atingere adusă propriei sănătăți, să fie un membru al familiei apropiate a victimei directe și să existe o relație causală între fapta culpabilă săvârșită de persoana responsabilă de accident și această atingere, reglementarea bulgară, și anume articolul 52 din ZZD, prevede că repararea prejudiciului moral este stabilită de instanță în echitate. Din jurisprudența obligatorie a Varhoven sad (Curtea Supremă, Bulgaria) și a Varhoven kasatsionen sad (Curtea Supremă de Casație) ar rezulta că, în dreptul bulgar, toate durerile și suferințele morale suportate de părinți din cauza decesului copilului lor ca urmare a unui accident rutier cauzat de un act delictual sau cvasidelictual ar fi susceptibile să facă obiectul unei despăgubiri, fără să fie necesar ca prejudiciul să fi antrenat o daună patologică pentru acești părinți.

Cuantumul daunelor interese ar depinde de împrejurările specifice care caracterizează cauza, cuantumul acordat în mod obișnuit pentru un prejudiciu moral unui părinte pentru decesul unui copil într-un accident rutier survenit în anul 2014 fiind de aproximativ 120 000 BGN (aproximativ 61 000 de euro). Potrivit instanței de trimitere, presupunând că cererea reclamanților din litigiul principal trebuie admisă și că aceștia au făcut dovada unui prejudiciu patologic, cuantumul maxim al despăgubirii pe care aceștia ar putea să o obțină în temeiul dreptului german s-ar ridica la 5 000 de euro.

- 25 În aceste condiții, Varhoven kasatsionen sad (Curtea Supremă de Casație) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 16 din [Regulamentul Roma II] trebuie interpretat în sensul că o dispoziție din dreptul național, precum cea în discuție în procedura principală, care prevede aplicarea unui principiu fundamental al dreptului statului membru, precum principiul echității, pentru stabilirea despăgubirii pentru prejudicii morale în situația în care din cauza unui act delictual sau cvasidelictual s-a produs decesul unor persoane apropiate, poate fi considerată dispoziție imperativă derogatorie în sensul acestui articol?”

Cu privire la întrebarea preliminară

- 26 Prin intermediul întrebării sale, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 16 din Regulamentul Roma II trebuie interpretat în sensul că o dispoziție națională care prevede că despăgubirea pentru prejudiciul moral suferit de membrii familiei apropiate a unei persoane decedate într-un accident rutier se stabilește de instanță pe considerente de echitate poate fi considerată o „dispoziție imperativă derogatorie” în sensul acestui articol.
- 27 Conform articolului 4 alineatul (1) din Regulamentul Roma II, cu excepția dispozițiilor contrare ale acestui regulament, legea aplicabilă obligațiilor necontractuale care decurg dintr-o faptă ilicită este legea țării în care s-a produs prejudiciul, indiferent în ce țară are loc faptul cauzator de prejudicii și indiferent de țara sau țările în care se manifestă efectele indirecte ale respectivului fapt. Articolul 15 litera (c) din acest regulament prevede că legea aplicabilă obligațiilor necontractuale în temeiul acestui regulament reglementează printre altele existența, natura și evaluarea prejudiciului invocat sau a despăgubirilor solicitate.
- 28 Cu toate acestea, în temeiul articolului 16 din Regulamentul Roma II, nicio dispoziție din prezentul regulament nu restrânge aplicarea normelor imperative din legea instanței competente, indiferent de legea aplicabilă celorlalte obligații necontractuale.
- 29 În primul rând, trebuie să se observe că din termenii articolului 16 din Regulamentul Roma II reiese, pe de o parte, că acesta prevede o derogare de la legea aplicabilă obligației necontractuale desemnată în conformitate cu normele care reglementează conflictul de legi stabilite de acest regulament, precum articolul 4 și articolul 15 litera (c) din acesta, în măsura în care acest articol 16 permite aplicarea legii instanței competente.
- 30 Prin urmare, respectivul articol 16 trebuie interpretat în mod restrictiv (a se vedea prin analogie Hotărârea din 31 ianuarie 2019, Da Silva Martins, C-149/18, EU:C:2019:84, punctul 29 și jurisprudența citată).

- 31 În plus, obiectivul urmărit de Regulamentul Roma II constă în special, astfel cum reiese din considerentele (6), (14) și (16) ale acestuia, în garantarea certitudinii privind dreptul aplicabil, indiferent de țara în care este introdusă acțiunea, precum și în sporirea previzibilității hotărârilor judecătorești și în asigurarea unui echilibru rezonabil între interesele persoanei a cărei răspundere este invocată și cele ale persoanei care a suferit un prejudiciu [Hotărârea din 17 mai 2023, Fonds de Garantie des Victimes des Actes de Terrorisme et d’Autres Infractions (FGTI), C-264/22, EU:C:2023:417, punctul 30]. Așadar, o interpretare extensivă a articolului 16 din Regulamentul Roma II ar contraveni acestui obiectiv.
- 32 Pe de altă parte, din modul de redactare a acestui articol 16 reiese că derogarea pe care o prevede se aplică atunci când dispozițiile legii instanței competente sunt „imperative”.
- 33 Însă pentru ca asemenea dispoziții să poată fi aplicabile și să justifice recurgerea la respectivul articol 16, este necesar ca situația juridică supusă examinării instanței naționale să prezinte legături suficient de strânse cu statul membru al instanței competente.
- 34 Înlăturarea legii străine desemnate în temeiul articolului 4 din Regulamentul Roma II implică, așadar, astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 52 din concluzii, ca această instanță să verifice mai întâi dacă situația juridică respectivă prezintă astfel de legături cu acest stat membru.
- 35 Astfel, dacă situația juridică respectivă prezintă legături cu mai multe state membre, este posibil ca instanța menționată să trebuiască să constate, în special ținând seama de legăturile aceleiași situații juridice cu statul membru a cărui lege este desemnată în temeiul normelor de conflict de legi, lipsa unor legături suficient de strânse cu statul membru al instanței competente.
- 36 În speță, reclamantii din litigiul principal, care sunt resortisanți bulgari cu domiciliul în Bulgaria, au sesizat o instanță din acest stat membru. Însă accidentul rutier în urma căruia fiica reclamantilor din litigiul principal a decedat a survenit în Germania. Autorul acestui accident era asigurat la o societate de asigurări cu sediul în acest stat membru. Pe de altă parte, atât victima, cât și autorul accidentului menționat erau resortisanți bulgari stabiliți în Germania, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 15-17 din Hotărârea din 15 decembrie 2022, HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung (C-577/21, EU:C:2022:992), care privește, astfel cum s-a menționat la punctul 22 din prezenta hotărâre, același accident rutier. În special pe baza acestor elemente de fapt, revine instanței de trimitere sarcina de a verifica dacă în cauza principală există legături suficient de strânse cu Bulgaria.
- 37 În al doilea rând, în ceea ce privește calificarea unei norme naționale drept „dispoziție imperativă derogatorie” în sensul articolului 16 din Regulamentul Roma II, trebuie amintit că această noțiune este identică cu cea de „normă de aplicare imediată” în sensul articolului 9 din Regulamentul Roma I, astfel încât interpretarea de către Curte a acestei din urmă noțiuni este valabilă și în ceea ce o privește pe cea dintâi, având în vedere cerința de coerență în aplicarea Regulamentelor Roma I și Roma II (a se vedea în acest sens Hotărârea din 31 ianuarie 2019, Da Silva Martins, C-149/18, EU:C:2019:84, punctul 28).
- 38 Articolul 9 din Regulamentul Roma I definește „normele de aplicare imediată” ca norme a căror respectare este privită drept esențială de către o anumită țară pentru salvagardarea intereselor sale publice, precum organizarea politică, socială sau economică, în asemenea măsură încât aceste norme sunt aplicabile oricărei situații care intră în domeniul lor de aplicare, indiferent de legea aplicabilă contractului în temeiul acestui regulament.

- 39 Potrivit jurisprudenței Curții referitoare la acest articol 9, revine instanței naționale sarcina să țină seama, în cadrul aprecierii sale cu privire la caracterul de „normă de aplicare imediată” al legii naționale, nu numai de formularea exactă a acestei legi, ci și de economia generală și de ansamblul împrejurărilor în care a fost adoptată legea respectivă, pentru a putea deduce din acestea că are un caracter imperativ, în măsura în care rezultă că legiuitorul național a adoptat-o pentru a proteja un interes considerat esențial de către statul membru vizat (Hotărârea din 31 ianuarie 2019, Da Silva Martins, C-149/18, EU:C:2019:84, punctul 30 și jurisprudența citată).
- 40 Prin analogie, pentru a identifica existența unei „norme imperative derogatorii” în sensul articolului 16 din Regulamentul Roma II, instanța națională trebuie să constate, pe baza unei analize detaliate a formulării, a economiei generale, a obiectivelor, precum și a contextului adoptării normei naționale în cauză, că are o asemenea importanță în ordinea juridică națională încât justifică îndepărtarea legii aplicabile, desemnată în temeiul articolului 4 din acest regulament (Hotărârea din 31 ianuarie 2019, Da Silva Martins, C-149/18, EU:C:2019:84, punctul 31). Din cuprinsul punctelor 30 și 34 din această hotărâre rezultă că aplicarea unei dispoziții imperative derogatorii impune ca această instanță să identifice motive deosebit de importante care justifică aplicarea sa.
- 41 Aplicarea unei astfel de dispoziții impune, așadar, ca instanța națională să verifice, pe de o parte, pe lângă termenii și economia generală a dispoziției naționale presupus imperative, motivele și obiectivele care au condus la adoptarea acesteia, pentru a stabili dacă legiuitorul național avea intenția de a conferi acesteia un caracter imperativ. Astfel, această instanță trebuie să examineze dacă această dispoziție a fost adoptată în vederea protejării unuia sau mai multor interese pe care statul membru al instanței competente le consideră esențiale și dacă respectarea dispoziției menționate este considerată esențială de statul membru respectiv pentru apărarea acestor interese.
- 42 Pe de altă parte, trebuie să rezulte din aprecierea de către instanța națională a situației juridice cu care a fost sesizată că aplicarea aceleiași dispoziții se dovedește absolut necesară pentru protejarea interesului esențial vizat în contextul speței.
- 43 Rezultă că instanța națională nu poate recurge la derogarea prevăzută la articolul 16 din Regulamentul Roma II dacă obiectivul de protecție a interesului în cauză urmărit de dispoziția respectivă din legea instanței competente poate fi atins și prin aplicarea legii desemnate în temeiul normelor privind conflictul de legi din acest regulament.
- 44 În al treilea rând, trebuie să se observe că recurgerea de către instanțele din statele membre la normele de aplicare imediată este posibilă numai în situații excepționale, atunci când, astfel cum se arată în considerentul (32) al Regulamentului Roma II, „considerații de interes public” justifică acest lucru. În această privință, din definiția noțiunii de „norme de aplicare imediată”, amintită la punctul 38 din prezenta hotărâre, care, având în vedere jurisprudența amintită la punctul 37 din aceasta, are un domeniu identic cu al celei de „dispoziții imperative derogatorii”, prevăzută la articolul 16 din acest regulament, reiese că o asemenea normă sau dispoziție trebuie în mod necesar să aibă ca obiect protecția unor interese publice de o importanță deosebită, precum cele privind organizarea politică, socială sau economică a statului membru al instanței competente. Sunt vizate interese considerate esențiale de către acest stat membru, astfel cum rezultă din jurisprudența citată la punctul 39 din prezenta hotărâre.

- 45 Desigur, din trimiterea, în considerentul (32) al Regulamentului Roma II, la norme privind evaluarea reparării unui prejudiciu rezultă că legiuitorul Uniunii nu a exclus, în principiu, posibilitatea ca norme care protejează interese individuale să poată fi considerate, dacă este cazul, dispoziții imperative derogatorii. Rezultă astfel din a doua parte a acestui considerent că concepțiile pe care se întemeiază normele în materie de reparare a unui prejudiciu extracontractual în vigoare într-un stat membru pot justifica aplicarea legii instanței competente în temeiul articolului 16 din acest regulament.
- 46 Cu toate acestea, având în vedere definiția noțiunii de „norme de aplicare imediată”, dispozițiile naționale care ar viza protecția intereselor individuale nu ar putea fi aplicate de o instanță națională cu titlu de „dispoziții imperative derogatorii” decât în măsura în care analiza detaliată pe care este ținută să o efectueze indică în mod clar că protecția intereselor individuale ale unei categorii de persoane, pe care o vizează aceste dispoziții naționale, corespunde unui interes public esențial a cărui apărare o asigură acestea. Astfel cum a subliniat domnul avocat general la punctul 62 din concluzii, trebuie stabilită existența unei legături suficiente cu un astfel de interes public care este considerat esențial în cadrul ordinii juridice a statului membru al instanței competente.
- 47 În speță, astfel cum rezultă din cuprinsul punctului 40 din prezenta hotărâre, articolul 52 din ZZD nu ar putea fi aplicat situației juridice în discuție în litigiul principal în locul legii germane care este în principiu desemnată în temeiul articolului 4 din Regulamentul Roma II decât dacă aplicarea sa ar fi justificată de motive deosebit de importante, care reflectă interese publice considerate esențiale în ordinea juridică bulgară. În această privință, instanța de trimitere a arătat că principiul echității, aplicat la articolul 52 din ZZD, este un principiu fundamental al dreptului bulgar și face parte din ordinea publică a statului bulgar. În măsura în care această dispoziție urmărește să protejeze interese individuale ale unei categorii de persoane fizice, trebuie amintit că analiza detaliată pe care trebuie să o efectueze instanța națională implică, în plus, să se evedențieze în mod clar că această protecție corespunde unui interes public esențial a cărui apărare o asigură dispoziția menționată, astfel încât respectarea sa este considerată esențială de către statul membru în cauză.
- 48 Pe de altă parte, deși nu este de competența Curții să aprecieze o dispoziție națională în lumina criteriilor citate la punctul 40 din prezenta hotărâre, trebuie amintit că din cuprinsul punctului 43 din prezenta hotărâre rezultă că recurgerea la derogarea prevăzută la articolul 16 din Regulamentul Roma II este exclusă atunci când aplicarea legii desemnate de acest regulament permite de asemenea atingerea obiectivului de protecție a interesului public esențial pe care vizează să îl apere dispoziția în cauză din legea instanței competente.
- 49 În speță, din cererea de decizie preliminară reiese că, în timp ce, în temeiul articolului 52 din ZZD, instanța trebuie să determine repararea prejudiciului moral „în echitate”, legea germană prevede, la rândul ei, posibilitatea unei „reparații echitabile” a aceluiași prejudiciu, astfel încât aceste reglementări naționale par să se bazeze amândouă pe principiul echității.
- 50 Cu toate acestea, reiese de asemenea din cererea de decizie preliminară, pe de o parte, că quantumul maxim al despăgubirii care poate fi acordată în temeiul legii germane ar fi de aproximativ 5 000 de euro, în timp ce suma acordată în mod obișnuit în temeiul articolului 52 din ZZD s-ar ridica la aproximativ 120 000 BGN (aproximativ 61 000 de euro). În această privință, trebuie totuși să se observe, astfel cum a arătat în esență domnul avocat general la punctul 32 din concluzii, că simplul fapt că aplicarea legii instanței competente conduce, în ceea ce privește valoarea despăgubirii, la o soluție diferită de cea care ar fi rezultat din aplicarea legii

desemnate de norma privind conflictul de legi nu permite să se concluzioneze că aplicarea acestei din urmă legi nu poate atinge obiectivul de protecție a interesului public esențial pe care vizează eventual să îl apere dispoziția în cauză din statul membru al instanței competente.

- 51 Pe de altă parte, din cererea de decizie preliminară reiese că, în temeiul articolului 52 din ZZD, ar putea fi acordată în mod sistematic o compensație pecuniară pentru suferințele și durerile morale, în timp ce legea germană desemnată în temeiul articolului 4 din Regulamentul Roma II nu ar admite o despăgubire pentru acest motiv decât atunci când fapta prejudiciabilă a cauzat un prejudiciu patologic. Astfel, sub rezerva verificărilor care trebuie efectuate de instanța de trimitere, această lege germană și legea bulgară par să se întemeieze, în aceste două privințe, pe concepții total diferite în ceea ce privește dreptul la despăgubire.
- 52 În consecință, nu se poate exclude că, în cazuri identice, victima ar putea obține, pentru suferințele și durerile morale pe care le-a suportat și care nu au cauzat niciun prejudiciu patologic, în temeiul dreptului bulgar, o despăgubire care se poate ridica la aproximativ 120 000 BGN (aproximativ 61 000 de euro), în timp ce, în temeiul dreptului german, această persoană nu ar putea obține nicio despăgubire.
- 53 Prin urmare, revine instanței de trimitere sarcina de a stabili dacă aplicarea legii germane, care nu prevede repararea suferințelor și a durerilor morale care nu cauzează un prejudiciu patologic, permite atingerea obiectivului de protecție a interesului public esențial pe care vizează eventual să îl apere articolul 52 din ZZD.
- 54 În sfârșit, în al patrulea rând, trebuie amintit că, potrivit jurisprudenței Curții, legea unui stat membru care îndeplinește protecția minimă prevăzută de o directivă a Uniunii poate fi înlăturată în favoarea legii instanței competente pentru un motiv întemeiat pe caracterul său imperativ atunci când instanța sesizată constată pe baza unei analize detaliate că, în cadrul transpunerii acestei directive, legiuitorul statului membru al instanței competente a considerat esențial, în cadrul ordinii sale juridice, să acorde persoanei în cauză o protecție care o depășește pe cea prevăzută de directiva menționată, ținând seama în această privință de natura și de obiectul unor astfel de dispoziții imperative (a se vedea în acest sens Hotărârea din 17 octombrie 2013, Unamar, C-184/12, EU:C:2013:663, punctele 50-52).
- 55 Cu toate acestea, la punctele 37-34, 42 și 48 din Hotărârea din 15 decembrie 2022, HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung (C-577/21, EU:C:2022:992), Curtea a considerat în esență că, deși revine statelor membre sarcina de a se asigura că despăgubirea pentru prejudiciul moral suferit de persoanele apropiate victimelor accidentelor rutiere este acoperită de o asigurare obligatorie cel puțin în limita sumelor minime prevăzute de Directiva 2009/103, această directivă nu impune cerințe specifice în ceea ce privește alegerea unui regim de răspundere civilă pentru a determina întinderea despăgubirii care trebuie acordată pe baza răspunderii civile a asiguratului, care este reglementată în esență de dreptul național.
- 56 Prin urmare, din moment ce directiva menționată nu urmărește să armonizeze întinderea despăgubirii pentru prejudiciul suferit de o victimă indirectă a unui accident rutier, iar articolul 52 din ZZD, care urmărește să determine întinderea reparării prejudiciului moral suferit de o astfel de victimă, nu poate fi considerat, așadar, ca fiind adoptat în cadrul transpunerii acestei directive, acest articol 52 nu se încadrează în ipoteza vizată de jurisprudența amintită la punctul 54 din prezenta hotărâre.

- 57 Din ansamblul motivelor care precedă rezultă că trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 16 din Regulamentul Roma II trebuie interpretat în sensul că o dispoziție națională care prevede că despăgubirea pentru prejudiciul moral suferit de membrii familiei apropiate a unei persoane decedate într-un accident rutier este stabilită de instanță pe considerente de echitate nu poate fi considerată o „dispoziție imperativă derogatorie”, în sensul acestui articol, cu excepția cazului în care, atunci când situația juridică în cauză prezintă legături suficient de strânse cu statul membru al instanței competente, instanța sesizată constată, pe baza unei analize detaliate a termenilor, a economiei generale, a obiectivelor, precum și a contextului adoptării acestei dispoziții naționale, că respectarea sa este considerată esențială în cadrul ordinii juridice a acestui stat membru, pentru motivul că urmărește un obiectiv de protecție a unui interes public esențial care nu poate fi atins prin aplicarea legii desemnate în temeiul articolului 4 din acest regulament.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 58 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară:

Articolul 16 din Regulamentul (CE) nr. 864/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 iulie 2007 privind legea aplicabilă obligațiilor necontractuale („Roma II”)

trebuie interpretat în sensul că

o dispoziție națională care prevede că despăgubirea pentru prejudiciul moral suferit de membrii familiei apropiate a unei persoane decedate într-un accident rutier este stabilită de instanță pe considerente de echitate nu poate fi considerată o „dispoziție imperativă derogatorie”, în sensul acestui articol, cu excepția cazului în care, atunci când situația juridică în cauză prezintă legături suficient de strânse cu statul membru al instanței competente, instanța sesizată constată, pe baza unei analize detaliate a termenilor, a economiei generale, a obiectivelor, precum și a contextului adoptării acestei dispoziții naționale, că respectarea sa este considerată esențială în cadrul ordinii juridice a acestui stat membru, pentru motivul că urmărește un obiectiv de protecție a unui interes public esențial care nu poate fi atins prin aplicarea legii desemnate în temeiul articolului 4 din acest regulament.

Semnături